

„EDINOST“

Izhaja enkrat na dan, razen nedelj in praznikov, ob 4. uri pop. — Naročnina znaša: za vse leto 24 K, za pol leta 12 K, za četrt leta 6 K in za en mesec 2 K. — Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se upravnštvo ne ozira.

Po tobakarnah v Trstu se prodajajo posamične številke po 6 stot. (3 nvd.); izven Trsta pa po 8 st.

Telefon številka 870.

Edinost

Glasilo političnega društva „Edinost“ za Primorsko.

V edinosti je moč!

Oglas!

se računajo po vrstah v petju. Za večkratno naročilo s primernim popustom. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd., se računajo po pogodbi. — Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi e ne vračajo. Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravništvo v ulici **Molla piccolo št. 3. II. nadstr.** Naročnino in oglase je plačevati loco Trst.

Uredništvo in tiskarna: ulica Carintia št. 12.

Zopet slučaj, ki nam kriči.

»L'Os-ervatore triestino« od minole sobote pridobuje naredbo namestništva, s katero se — po nalogu ministerstva za notranje stvari — odreja javno nabiranje milodarov za pogorelece v Slovenjem Gradcu na južnem Štajerskem.

Naredba namestništva je razglášena tudi na slovenskem in hrvaškem jeziku, kar pomenja menja, da se reflektira tudi na milodare iz slovenskih in hrvaških žepov. Proti temu seveda ne more biti prigovora. Mesto Slovenji Gradcu je zadela huda nesreča. V nesreči pa bodi človek človeku — brat, pomočnik. To je krščanska dolžnost, tako zapoveduje našelo človekoljubja. Ko je prišla nesreča, ne misli človek na to, kar te ločuje od človeka — ampak pokori se misli, ki nas družijo vsi: misli človečanski in — pomoz!

Tako smo se ravnali mi vsikdar. In tudi ob nesreči v Slovenjem Gradcu ne bi se ravnali drugače, ako ne bi drugi drugače hoteli. Naredbo namestništva za javno nabiranje milodarov za pogorelece v Slovenjem Gradcu tudi med Slovenci ne moremo pustiti brez nekaj opazk. Ni naša krivda, ako je tudi ta pomozna akcija, ki naj bi bila le akcija usmiljenja in človekoljubja, zadobila bojevalno, narodno označenje. V vrtinec narodnega boja jo je zavlekel nekdo drugi. A ta drugi — prosimo, odprite dobro svoja ušesa, da boste dobro čuli! — ni nikdo drugi nego občinski zastop slovenjegraški!!

Na Južnoštajerskem se bije srdit naroden boj. Tu butata eden ob drugega nemška ekspanzivnost, ki izhaja iz germanskega teženja na naš Jug in dalje na Vzhod, in slovensko obupno prizadevanje za ohranjenje sebi tiste peči svete nam zemlje. V tem boju so važen činitelj mesteca in trgi po Južnem Štajerskem. Velika večina njih so germanske trdnjave notri sredi slovenskega naseljenja. Imena teh krajev zvene na slovenska ušesa kakor bojni kliči. In mej temi mesteci in trgi se odlikuje ravno Slovenji Gradcu. No, mi smo rekli že gori, da v časih nesreče ne sme biti v človeku prostora misli na boj in nasprotstva, ampak voditi nas mora misel človečanstva: človek pomoz človeku! In če se človek v takih slučajih ne more povzdigniti nad nižave jeze in strasti — potem kaže to le na grdo posurovljenje čustev: človek nehuje biti človek!

PODLISTEK.

Dve novi študiji Al. Haruzina o Slovencih

Poroča dr. Iv. M.

Včasih se daje gospod pisatelj nekoliko predaleč zavajati od etimologizovanja; vendar sam dobro razločuje, kaj nam kot gotovo in javno kaže gradivo samo, in kaj se da po tem in onem slutiti in domnevati. Ako se ne spuščam v natanjnejšo analizo pričujočega dela, naj povem, da je to študija na polju materialne slov. etnografije osnovnega pomena, drugače pa opis strogo znanstvene vrednosti. Ker Slovenci iz gmotnih in kulturnih ozirov dandanes ne premoremo sami takih del, zato moramo biti gospodu pisatelju hvaležni, da nam je v tem pomanjkanju priskočil na pomoč. Ob tej priliki naj se mu tudi javno opravičim, da nisem mogel, kakor je bila moja želja, prideriti slovenskega prevoda prve njegove študije; kljubu temu, da mi je gosp. pisatelj z največjo prijaznostjo prepustil klišeje, vendar nisem mogel dobiti lista, ki bi bil natisnil razpravo, kajti o posebni izdaji pri nas niti govora ni. Iz istih vzrokov si tudi ne upam več izraziti želje, da bi ta še temeljitejša študija dobila slovensko obleko, no, slovenski narodopisci pač toliko umejo ruski

Tem odijoznejše, tem nezasišaneje, tem bolj vnebovpijoče je, ako se daje prevladovati od strasti oni, ki je v nesreči in ki potrebuje pomoči. Takov grd slučaj smo doživeli po katastrofi v Slovenjem Gradcu. Občinski zastop in istem Slovenjem Gradcu je izdal te dni poziv do Nemcev v Avstriji in gori v rajhu, naj pomorejo, da se Slovenji Gradcu ohrani kakor bojna pozicija proti narodu slovenskemu. — Mesto apela do usmiljenih človeških src, so izdali oduren, hreščoč bojni klič, ki po svojih germanskih tiradah zveni kakor politički pamflet, spisani od kakega zbesnelega pan-germanskega derviša!

Ne bi bilo lahko opisati, kako se je v nas, doznavih o tem grdem činu slovenjegraških srditščev, mogočno vspenjalo vse, kar je v nas človeškega.

Sedaj pa nam prihaja e. k. namestništvo, oziroma e. k. ministerstvo za notranje stvari s pozivom tudi do Slovencev in Hrvatov, naj pomorejo — naj pomorejo do — zopetne zgradbe tiste utrdbe nemške osvojevalne ideje notri v sreč zemlje slovenske! Ali bi nam bilo zameriti, ako bi tudi mi zatrlji v sebi človeka in se odzvali glasom bojevnikov: ako bi ne videli v Slovenje-Gradčanih nesrečnih pogorelecev, ampak svoje sovražnike?! Nikdo bi nam ne mogel zameriti tega po taki nečestveni provokaciji. Ali ne! Človek ostani človek! Kdor more, naj pomaga! Ali mi nismo mogli drugače, nego da smo konstatovali ta kričeči slučaj v izglede, do kolike mere je že dospelo podivjanje čustev v srcih naših sovražnikov! In to, o gospoda slovenska, bodi nam v preresen memento! Ta slovenjegraški slučaj nam govori, kako resna je nevarnost, ki nam preti od nemškega severa. Ta slučaj govori, česa nam je pričakovati od tega sovražnika, in da ne smemo pričakovati, da niti misliti ne smemo na kakov modus vivendi. Ne zatiskajmo si oči pred resnico! Raje jej pogledimo možki v obraz in odločimo se! Mi stojimo pred alternativo: ali boj ali — kapitulacija. Iz te alternative ni nikaknega srednjega izhoda. Vsako omahovanje nam bo v neizogibno pogubo, ker preko omahujočih pojdejo neusmiljeno neusmiljena koleca dogodkov in — nas zdrobe. Slovenci izbirajte: ali življenje, ali smrt!

jezik, da se bodo mogli posluževati rezultatov tega jedrnatega opisa, na katerega sem jih hotel opozoriti s temi vrsticami. — O tej priložnosti naj omenim tudi drugo razpravo o kulturnih in narodopisnih razmerah na Kranjskem, katero je spisala sestra gosp. Haruzina, gospica Vera Haruzin. Naslov tega spisa je »Крайна« (Kranjsko) in razpravlja o naravnih, zgodovinskih in etnografskih razmerah naše dežele, oziraje se zlasti na širši krog čitateljev. Radi tega tudi ne nahajamo tako strogo znanstvenega raziskavanja, ampak pisateljica prostje in živahnje pripoveduje o tem, kar je videla in opazila potujoč križem naše dežele. Da se tudi pisateljica te brošurice (poseben odtisk iz časopisa »Естетство-знание и География« 1902) obširnejše peča z bivališči, gospodarskimi poslopji in drugimi prikaznimi našega narodnega življenja, to pač ni slučaj, kakor tudi to ne, da krasi razpravo podobne slike in načrti, kakor smo jih videli v prvi omenjenih razprav gospoda Haruzina.

Druga študija istega pisatelja o nas Slovencih ima naslov: »Национална революция Словинцевъ« (Narodni razvoj Slovencev) in je izšla v julijem in avgustovem zvezku »Ruskega Vestnika« iz l. 1902. Kako smo se razvijali, kaj nas je podpiralo, kaj oviralo, to pač ve vsak izobražen Slovenec, vendar je način, kako razumeva to in ono

Leon XIII. na smrt bolan.

Minolega petka se je papež po svojem običajnem sprehodu po vatikanskih vrtovih počutil nekoliko slabo, vsled česar ga je njegov telesni zdravnik dr. Laponi takoj preiskal in mu svetoval, naj se takoj poda v postelj. Papež pa je menil, da njegovo stanje ni ravno toliko nevarno in vsprejel je še deputacijo ogrskih romarjev. Tekom vsprejemanja deputacije papež ni počutil posebnih bolečin. Ko ga je pozneje dr. Laponi zopet pregledal, konstatiral je, da se je bolezen že povečala. Papež se je potem podal v postelj. V noči med petkom in soboto je papež pal v nezavest in se je njegovo stanje tako shujšalo, da se je dr. Laponi bal bližje katastrofe. V soboto pa mu je nekoliko odleglo in je dr. Laponi v vatikanskem glasilu »Osservatore romano« zatrjeval, da se ni bati nič hudega in da mora papež le nekoliko dni ostati v postelji, da se odpočije od naporov, katera so mu povzročila zadnja pogosta vsprejemanja romarjev od raznih krajev.

V soboto zvečer došel je v Vatikan grof Kamilo Pecci, papežev nečak, in je z dr. Laponijem vred vso noč med soboto in nedeljo bdel ob papeževem vzglavju. Zatrjuje se, da je papež bolan na vnetju pljuč. V noči med soboto in nedeljo je papežovo stanje postajalo vedno bolj nevarno. Utripanje žile je bilo komaj opaziti. Z ozirom na to vznemirljivo stanje je dr. Laponi pozval na zdravniški konzult dr. Mazzonija. Včeraj zjutraj je v papeževi spalnici daroval sv. mašo mons. Marzolini in papež je med mašo vaprjel sv. obhajilo.

Včeraj zjutraj izdal je dr. Laponi o papeževem stanju biljetin, v katerem opisuje njegovo bolezen in pravi, da je papežovo stanje zelo težko. Osebe, ki ga strežejo, imajo jako težaven posel z ozirom na papežovo visoko starost in na njegovo slabotno konstitucijo.

Dajati so mu morali vdihavati kisika in piti rednih snovij ter vina in konjaka. Tudi so ga morali večkrat prestavljati na postelji.

Vatikanski glasili »Osservatore romano« in »Voce della Verità« sti včeraj priobčili buljetin o papeževem stanju in sti pozivljali vernike, naj molijo za papežovo zdravlje.

Včeraj zjutraj so bili vsi kardinali brzojavno obveščeni o stanju papeževе bolezni. Prva sta dospela v Vatikan kardinala Di

Pietro in Gotti. Kmalu za njima sta dospela avstro-ogrski poslanik, grof Seczen, in francoski poslanik Nisard. Pozneje so dospeli v Vatikan in se zglasili pri kardinalu Rampolli zastopniki vseh držav, ki imajo diplomatske odnose z Vatikanom. Med kardinali in prelati v Rimu je vsled papeževе nevarne bolezni, katere niso pričakovali, nastala precejšnja zmešojava. V zadregi so posebno radi eventualnosti, da bodo poklicani izvoliti novega papeža. Razven kardinala Oreglia ni še noben drugi kardinal sodeloval na volitvi kakega papeža, ker so vsi sedanji kardinali imenovani po papežu Leonu XIII.

V slučaju papeževе smrti prevzame vlado v Vatikanu dekan sv. kolegija, kardinal Oreglia in je v ta namen ukrenil že vse potrebne odredbe.

Sinoči je bilo stanje papeža neizpremenjeno. Dr. Laponi se je stalno namestil v Vatikanu. V bližini Vatikana je vedno vse polno ljudstva, ki nestrno pričakuje vesti o papeževi bolezni.

Včeraj, ob 6. uri in pol popoldne podelil je kardinal Serafin Vanutelli papežu sv. popotnico. Po podeljenju svete popotnice so umirajočemu papežu vsi prisotni kardinali poljubili roko; ko je papež stisnil roko kardinalu Ferrata, spregovoril je: »Eminencija, bližamo se večnosti«.

Ob 8. uri in 40 minut zvečer sta zdravnik Laponi in Marzoni izdala nov buljetin, ki javlja, da se je papežovo stanje shujšalo.

Izmed kardinalov, ki imajo največ upanja, da bodo izvoljeni naslednikom Leonu XIII., imenujejo se posebno kardinali Gotti, Svampa, Serafin Vanutelli in Sarto.

Dogodki na Hrvaškem.

Izjave novega bana. Novi hrvaški ban, grof Pejačević, imel je te dni pogovor z nekim zaupnikom »Agramer Tagblatt«. Ban je zatrdil, da so mu popolnoma dobro znane razmere hrvaške kraljevine in le v zadnjih par letih da je izgubil malo iz vida javno življenje, ker je imel mnogo opraviti na svojem posestvu. Vsled tega da bo moral dogodke zadnjih let — natanjnejše proučiti. Nadalje je izjavil, da od njega ni treba pričakovati velikih političnih enunciacij, ker je o njem znano, da ni on mož velikih činov. Njegovo delovanje da se bo

jih bo jačila državna oblast sama. — Kakor govori g. Haruzin priznalno o razvoju duševne kulture našega naroda v najširših slojih, tako odkrito obžaluje, da so Slovenci v gospodarskem oziru še vedno odvisni od tujcev. Seveda tudi v tem pogledu z veseljem konstatuje vspešne poskuse naše, da bi se gmotno osamosvojili. Pri tem seveda ne more prezreti narodni kredit spodkopavajočega strankarstva celo v takih vprašanjih, v čemer se je zlasti klerikalna stranka hudo pregrešila. Kakor v političnem boju tako je tudi v tem nezdravem tekmovanju iskati jasno govorečih znakov, da slovenska inteligenca obeh strank ni najboljša prijateljica narodova; na eni strani propada vsled zadolženja in pomanjkanja zaslužka vedno bolj tista narodna plast, ki je podlaga slovenskemu narodnemu življenju, kmetski stan, ki išče rešitve v tujini; na drugi strani je javnost slovenska razdrojena, zastrupljena po kratkovidnem strankarskem egoizmu. Da-si je ta kulturna slika v tem in onem izpala črno, vendar povdarja gosp. pisatelj napram svojim ruskim čitateljem važnost tudi tega malega slovenskega plemena za celokupnost, saj zavzema važno jugozapadno predstražo slovenskega sveta. (Zvrsetek).